

Den politiske situasjon

Foredrag på Nord-Trøndelag Arbeiderpartis årsmøte 21.2.1981

"Den som tviler på sin sak - han er slagen før sitt slag!"

Dette er selvsagt en dyp sannhet. Vi skal legge oss det på sinne. Men vi har ingen grunn til å tvile på vår sak.

Det finnes ikke noe alternativ til det solidariske samfunn. Den demokratiske sosialismen er bærer av de idéer som gir svar også på dagens og morgendagens utfordringer.

Ingen av oss er vel i tvil om riktigheten av dette.

2

Det er mindre enn syv måneder til valget. Våre politiske motstandere har i lang tid tatt seiren på forskudd. De har søkt å fremstille oss som splittet og motløse, som dømt til nederlag.

Ingen ting er lengre fra sannheten. Vi kan registrere en innsatsvilje og en tro på egne krefter som gir gode løfter. La meg bruke denne anledning til å takke for alle gratulasjoner og gode ønsker som har møtt Regjeringen og meg selv. Det har varmet personlig, men det er ikke det viktige. Det som betyr noe, er at vi nå må kunne avlive myten om det nederlagsdømte Arbeiderpartiet. For tvers gjennom alle hilsner, går det en sterk vilje til innsats for partiet og for det velferdssamfunnet vi har bygd opp. Vi har ingen grunn til å la andre få overta styringen. Og det har vi heller ingen grunn til å legge skjul på at vi mener - og

mener på alvor.

Jeg sa på min første pressekonferanse at vår viktigste oppgave er å vinne valget. Det har falt enkelte tungt for brystet. Etter de reaksjoner vi har sett, vet vi at det er mulig - hvis vi mobiliserer alle krefter vi har hos oss selv, - og de krefter vi sammen kan utløse.

Vi har et solid grunnlag:

Vi kan vise til resultater - vi er snart det eneste industriland uten masseledighet.

Vi har et samlet parti som vil stå frem med ett politisk program.

Vi skal vedta et nytt prinsipp-program som slår fast våre grunnverdier: frihet, likeverd, arbeid, solida-

ritet og demokrati.

Vi skal vedta et arbeidsprogram som trekker opp hovedlinjene for de nærmeste årene: en politikk for fred, for trygghet, for arbeid for alle. En politikk som gir et samlet og samlende svar på de oppgavene vi er stilt overfor.

Vår fremste oppgave som parti er nå å gjenskape troen på oss selv og viljen til å nå ut med vårt politiske budskap. Vi vet hvilke krefter vår bevegelse har. Det vet også de andre. Det har de heller ikke klart å legge skjul på!

Mot oss har vi en borgerlig gruppe som en tid har følt at de har seilt i medvind. Men de tre partiene spriker. De forteller velgerne at de vil ha makten, men ikke hva de vil bruke den til. Det skal de drøfte etterpå.

Oljen, utviklingshjelpen, budsjettene, skattefordelingspolitikk, industri og energipolitikk, miljøpolitikk eller abort - de har ulike synspunkter. Ingen kan si hva en borgerlig regjering vil gjøre. En borgerlig stemmeseddel blir et lodd i et lotteri med en usikker politisk fremtid som innsats.

Etter flere års erfaringer med den nye abortlov, ser vi at aborttallene går jevnt nedover. Det nytter med bedre informasjon og sosiale støttetiltak. Samtidig vet vi at en stor og stigende del av velgerne støtter den nåværende lov, der kvinnen selv har det avgjørende ord.

Endringene i folks syn har ført til at Høyre har valgt å gjøre abortspørsmålet til en privatsak. Partiet har gått fra det standpunkt det kjempet for den gang opinionen var annerledes

Men det er andre borgerlige partier som vet hva de vil. I Stortinget hadde vi torsdag erklæringsdebatt. Der ble det på ny slått fast at Kristelig Folkeparti setter reelle endringer i abortloven som en betingelse for et regjeringssamarbeid med Høyre.

Velgerne har grunn til å spørre -

- Fins det noe reelt borgerlig regjeringsalternativ?
- Hvordan vil i tilfelle en slik regjering stille seg i abortspørsmål?

Debatten torsdag demonstrerte på ny at det fremdeles er et sterkt behov for avklaring av hva slags politikk en borgerlig treparti-regjering skal føre.

Det er langt fra tilfredsstillende å nøye seg med, slik Willoch gjorde, å hevde at det trengs en såkalt "ny" politikk. Da må man i hvert fall ha et visst grunnlag for å gi denne politikken et konkret innhold.

Velgerne må kunne kreve å få svar. Det må også Stortinget kunne kreve at eventuell borgerlig regjering har når det gjelder en så viktig sak som abortloven.

Her kan man virkelig tale om mangel på vilje til styring.

Det er arbeiderbevegelsens samlede krefter og mobiliseringen av den som avgjør valget.

Vi må mobilisere alle ressurser i partiet og i fagbevegelsen gjennom det faglig-politiske samarbeidet. Vi

har rike erfaringer på dette området.

Vi husker alle den enorme mobilisering av ressurser og engasjement vi hadde på slutten av 60-tallet i forbindelse med programarbeidet i fagbevegelsen og partiet. Etter en bred drøfting i grunnorganisasjonene formet vi slagordet "Demokrati i hverdagen". Vi kom ikke langt inn i 70-årene før våre politiske programmer ga grunnlag for regjeringer utgått fra Arbeiderpartiet. Og reformene uteble ikke. Vi utnyttet de mulighetene og den samlede innsikt som lå i det faglig-politiske samarbeidet.

- Vi fikk vedtatt en arbeidsmiljølov som er en av de mest grunnleggende reformer som er vedtatt. Målet er et fullt forsvarlig arbeidsmiljø.
- Vi fikk en sykelønnsordning som sikrer likestilling mellom arbeidere og funksjonærer.

- Vi fikk vesentlig strengere krav til det ytre miljø, bl.a. for utslipp fra industriell virksomhet.
- Vi skapte 270.000 nye arbeidsplasser.
- Vi fikk sterk vekst i privat og offentlig forbruk.

Det private forbruket ligger 30 prosent høyere i realverdi sammenliknet med for 10 år siden.

Vi har med andre ord liten grunn til å klage over de samlede resultatene.

Men partifeller: Ved inngangen til 80-årene står vi i en alvorlig situasjon i verdensøkonomien.

Det sentrale punkt i Arbeiderpartiets program er arbeid for alle. På bakgrunn av den dystre økonomiske situasjon ute i verden kan dette bli en krevende oppgave.

Vi har nå skremmende ledighetstall i de viktigste industrilandene. Ialt har disse landene nå nesten 25 millioner arbeidsledige.

Bare i Storbritannia er det over 2 millioner ledige. Situasjonen er blitt alvorligere ^{i løpet av de} siste par månedene siden Stortinget sist drøftet den økonomiske situasjon.

Jeg tror vi her også står overfor et problem med egentlig å forstå Alvoret. Vi leser disse tallene, men vi tar det ikke helt inn over oss fordi vi har klart å holde

11

sysselsettingen oppe her hjemme.

Vi skal huske på at vi har en av de mest åpne økonomier i verden: Mer enn halvparten av det vi bruker fører vi inn, og halvparten av vår produksjon selger vi til andre land. De negative utviklingstrekk ute i verden slår sterkt inn hos oss - . La oss ikke overse at fremdeles er det overveldende flertall av arbeidstakere avhengig av andre sektorer enn oljen!

Også på denne bakgrunn blir Regjeringens mål om arbeid for alle, et ærgjerrig mål.

Men arbeid for alle er nøkkelen til løsning av helt sentrale samfunnsoppgaver. Det er nødvendig å opprettholde sysselsettingen for å sikre det materielle underlaget for vår velferd. Arbeidsledighet vil ramme de unge som skal inn i

yrkeslivet, og som er i den mest sårbare alderen. Mangel på arbeid sjalter de eldre og svakere lettest ut. Og det blir vanskeligere for kvinnene å komme med. Svikter sysselsettingen i økonomien som helhet, kommer også utkantene dårligere ut. Når de friske og sterke har vansker med å finne arbeid, svekkes de funksjonshemmedes adgang til det aktive samfunnet.

Arbeid er den viktigste forankring for den enkeltes selvoppfatning. Gjennom arbeid ser vi resultater av vår egen innsats. Gjennom samvirke utvikles fellesskapet med andre. Motsatt avler arbeidsledighet en følelse av å være overflødig og unyttig. Selvtilliten svekkes, og solidariteten med samfunnet skades.

I vår politikk for å sikre arbeid for alle, må vi

ha både et kortsiktig og et langsiktig perspektiv. Vi vil ikke utsette vår økonomi for noen slags hestekur, slik den konservative regjeringen har gjort i England. Vi vil ikke eksperimentere med massearbeidsløshet i håp om at økonomien skal bli bedre på lengre sikt. Vi vil holde ledigheten nede både på kort og lang sikt.

Det langsiktige hensyn krever at vi fører en forsvarlig økonomisk politikk. Dette betyr både at vi bekjemper inflasjonen og at vi unngår å gjøre Norge for avhengig av oljen.

En sterk inflasjon vil true sysselsettingen i vår konkurranseutsatte industri. Inflasjon er en tilfeldig og brutal måte å omfordele inntekt på, fra de sterke til de svake. Inflasjonen fjerner oversikten og innbyr derfor til

gal bruk av ressursene. En kamp mot inflasjonen er derfor både en kamp for sysselsettingen i viktige næringer og en kamp til fordel for de svake.

Tirsdag i forrige uke fikk vi greie på at prisindeksen steg med 3,4 poeng fra desember i fjor til januar i år. Dette er et svært høyt tall, men ingen i Stortinget burde ha grunn til å være overrasket. Økingen skyldes i hovedsak de avgiftene og subsidiekuttene som ble vedtatt i forbindelse med statsbudsjettet for 1981. Stort sett var det bred enighet om disse vedtakene.

Like enige er vi vel om at den alminnelige prisstigningen nå er så høy at det er all mulig grunn til bekymring. På bakgrunn av de borgerlige partiers bekymring kan det imidlertid være grunn til å minne om at i Arbeiderpartiets regjeringstid i 70-årene har prisstigningen i Norge jevnt over ligget ca. 1 pst. under OECD-gjennomsnittet. I Bortenregjeringens tid lå den ca. 1 pst. over det samme gjennomsnittet. Nå risikerer vi å komme inn i en liknende trend, med de vanskeligheter dette på sikt kan medføre for vår konkurransevne og sysselsetting.

Det finnes ulike syn på hvordan prisstigningen bør bekjempes. Politikere og økonomer er imidlertid fullstendig klar over at

det i lengden uansett ikke finnes noen enkle - og enda mindre behagelige - løsninger på problemene. Akkurat det bør det også gis klar beskjed om.

Så lenge vi kan snakke i generelle vendinger, er saken enklere. Økt konkurranse og produktivitet, dempet etterspørsel og moderate inntektsoppgjør - høres jo i og for seg ikke så ubehagelig ut. Verre er det som regel når dette blir omsatt til konkret og forståelig politikk. Det har vi nokså ferske eksempler på, også fra Stortinget. Jeg vil nevne to.

For det første: Finanspolitikken ble ikke strammere, men litt mer ekspansiv i løpet av budsjettbehandlingen i fjor høst.

17

Og på-
plussingene skjedde også med hjelp fra opposisjonspartiene. Hvem følte seg vel kallet til å kjempe mot prisene når f.eks. studielån og rammetimetall i ungdomsskolen sto på sakskartet? Det gjorde ikke en gang det partiet som ivrer mest for et lavere offentlig forbruk, nemlig Høyre.

For det andre: Hva var det som skjedde i Stortinget da moderasjonen for første gang ble satt på en aldri så liten prøve i forbindelse med årets inntektsoppgjør? Jo, idet legene aksjonerte for krav om sekssifrede inntektstillegg, sendte man ut dårlig skjulte støtteerklæringer fra talsmenn for de borgerlige partiene. Og opposisjonens leger skrev om kapp med andre leger i avisene. Ingen skrev om inflasjonen.

Alle skrev om dårlige tilstander for privatpraktiserende leger.

Arbeid for alle er den viktigste målsettingen for Regjeringens økonomiske politikk. Det gjelder også prispolitikken.

I motsetning til andre land vil vi ikke bruke ledighet som virkemiddel i kampen mot inflasjonen. Dertil er den sosiale og samfunnsøkonomiske prisen på ledige hender for høy.

En årsak til den prisstigningen vi nå opplever er at etterspørselen er større enn tilbudet i økonomien. Vi strekker skinnfellen litt lenger enn den strengt tatt rekker, og det er som kjent nokså tvilsomt i lengden. Denne situasjonen

kan vi rette på på to måter: ved å øke produksjonen og/eller dempe forbruket. Regjeringen legger altså størst vekt på det første. Inntil skinnfellen blir romsligere, kan vi bare ta sikte på en svært moderat vekst i forbruket.

Oljeinntektene gjør at norsk økonomi har ett sterkt utgangspunkt. Vi vil gjerne bruke av oljeinntekten slik at vi får glede av dem. Men vi kan ikke pumpe hvor mye det skal være av disse inntektene inn i norsk økonomi. Da vil tradisjonell virksomhet svekkes. Vi må finne et balansepunkt. Vi må unngå å bli for avhengige av oljen. Vi må også unngå for raske omstillinger i næringslivet. Omstillingene fører til ledighet og andre sosiale kostnader.

Vårøkonomiske politikk må bestå av flere elementer. Vi er nødt til å godta en noe lavere standardvekst enn vi har vent oss til gjennom 60-årene og størstedelen av 1970-

årene. Det betyr moderat vekst i lønnstakernes realdisponible inntekt. Dette ^{vet vi} vil sette solidariteten på prøve. 20

Vi har sett streikeaksjoner fra grupper høyt oppe på lønningsstigen. De kan ramme hardt fordi de har arbeid mange er avhengige av. Vi må møte dette med vår grunnholdning: at solidariteten særlig innebærer omsorg for dem som står svakt i samfunnet. Vi må møte anslag fra sterke grupper med en praktisk politikk som viser at det er gjennom innsats i fellesskap at vi kan skape et samfunn som gir trygghet for de mange.

Vi er tvunget til å redusere veksten i de offentlige ytelser. Dette til tross for at det er lett å peke på en rekke behov og oppgaver som vi gjerne ville ha plusset på.

Det betyr blant annet at prioritering blir viktigere. Skal vi løse en ny oppgave, vil vi som oftest måtte ta midlene fra andre felter - vi må utsette noe eller senke stan-

darden på andre områder.

Vi vet alle at dette er vanskelig. Det er lettere å si at andre bør stramme inn enn å gjøre det selv. Men vår evne til å løse nye oppgaver, vår evne til å hjelpe de svake eller dem som er blitt hengende etter, vil være avhengig av at vi klarer dette.

Det er lett å finne illustrasjoner på dette problemet. Vi er inne i en vanskelig boligpolitisk avklaring. Alle vet at unge familier som skal inn på boligmarkedet får så store utgifter at mange får alvorlige vansker. Skal vi gjøre noe med dette, er det vanskelig å se andre veier enn at alle som bor i forholdsvis rimelige boliger må ta en litt større del av belastningen. Skal det bli flere penger til de som skal inn på boligmarkedet, må andre som er vel etablerte betale

litt raskere tilbake. Det kommer vi ikke utenom. I dag
 bruker ^{mange} familier faktisk mer til bil enn til bolig.

22

Det er fristende for opposisjonspartier å drive overbudspolitik, å si at noen skal få mer uten å si hvem som skal betale. Høyre gjør dette i boligpolitikken som på andre felter. Det kan gi kortvarig popularitet. Vi kan bare møte dette ved å løse den krevende oppgaven det er å forklare folk de sammenhengene som faktisk foreligger.

Et viktig ledd i vårt økonomiske opplegg blir å fremme produktiviteten ^{hele} i arbeidslivet, - også i den store offentlige sektoren. Dette vil bidra til å dempe inflasjonen og det vil styrke konkurranseevnen. Vi må være villige til å ta ny teknologi i bruk. Dette gjelder også ny datateknologi. På mange områder vil ny datateknologi gi grunnlag for bedre kvalitet: bedre lokal planlegging, bedre trafikk-

avvikling, mindre farlig og ubehagelig arbeid i industrien, osv. På andre områder vil ny datateknologi gi klar økning i produktiviteten.

Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen stiller seg i hovedsak positiv til en slik utvikling. Men det er nødvendig å kontrollere de formål den nye teknologi brukes for. Det er også nødvendig å kontrollere de former den bruker i. Her har både myndighetene og fagorganisasjonen et særlig ansvar. Det er et ansvar som vi føler på kroppen - og ønsker å ta på oss.

Gjennom levekårsundersøkelsen vet vi at muligheten for inntektsgivende arbeid er av fundamental betydning. Men vi vet også at denne muligheten er ulikt fordelt mellom landsdelene. Arbeiderpartiet reiste derfor etter krigen kravet om bedre fordeling av arbeidsplasser mellom regionene. Vi fikk Nord-Norge-planen og fondet som seinere ble Distriktenes Utbyggingsfond. Norge er med rette blitt sett på som et foregangsland når det gjelder distriktsutbygging.

Så kan man spørre: hvorfor har vi enda problemer etter 30 års innsats.

25

For arbeidsplasser i offentlig og privat tjenesteyting vil det alltid være sterke argumenter for lokalisering til sentrene. Der kan en dra nytte av de tilbud og muligheter som "finnes fra før". Både for industri og handel vil transportkostnadene veie tungt for sentral plassering. Men det som er lønnsomt for en bedrift eller institusjon trenger ikke være den samfunnsmessig gunstigste løsning.

Hvis

folk som bor i et lokalsamfunn med bolig, skole og andre

grunnlagsinvesteringer må flytte til et større senter, vil det trenge ny bolig, ny skole, nye veger. Ofte ser vi at de store tettstedene har større kostnader pr. innbygger til helse- og sosialstell, politi m.v. Men vi vet også at alle disse samfunnsmessige utgifter ikke blir belastet den enkelte arbeidsgiver. De bæres av den enkelte husholdning og av fellesbudsjettene.

Innsatsen i distriktsutbyggingen sikter bl.a. på å skape bedre samsvar mellom bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske regnestykker.

Regjeringen la for to uker siden fram en stortingsmelding om regional utvikling og distriktpolitikk. Her behandles mål og hovedlinjer for de nærmeste år fremover. Hovedmålet er som før å bevare

hovedtrekkene i bosettingsmønsteret.

Det er særlig ønskelig med en bedre regional fordeling av de vekstkraftige næringene. Det er viktig å spre slik virksomhet til svakt utbygde distrikter og spesielt til Nord-Norge og Namdalen.

Meldingen tar opp en viktig ny side ved vår distriktspolitikk. Vi skal nå legge stor vekt på å bedre sysselsettingen for kvinner. Dette skal veie tungt ved utformingen og praktiseringen av de distriktpolitiske støtteordningene.

Vi kan grovt dele innsatsen i distriktpolitikken i to:

samordningen av ulik offentlig innsats og særskilte distriktpolitiske virkemidler. Det første betyr at vi må tenke distriktpolitikk når vi utformer skoleverket, helsestellet og andre sektorer. Når det gjelder det private næringslivet er oppgaven å gi distriktene varige og lønnsomme arbeidsplasser. Vi må som sagt følge særlig godt med i de sektorene som vokser.

Vi må blant annet unngå at tjenestenæringene blir for sentraliserte. Vi må ta den nye data- og teleteknologien i bruk. Uten den hadde vi ikke kunnet legge det nye løssøreregisteret til Brønnøysund.

Vi har gjennom årene satt mye inn i oversiktsplanleggingen. Jeg vet at mange har satt spørsmålsregn ved om vi får noe igjen for denne innsatsen. Vi må være klar over at dette er en langsiktig prosess. Det er nå vi etterhvert kan høste fruktene av innsatsen. Vi må nå legge stor vekt på å skape sammenheng mellom oversiktsplanleggingen og bruken av regionpolitiske virkemidler.

Hovedsiktet er at de folkevalgte styringsorganer får hovedansvar for samordning og gjennomføring av utbyggingspolitikken. Vi må føre desentraliseringen videre. De lokale politiske organer må få hånd om de konkrete virkemidler i region- og distriktpolitikken.

Det slås fast i meldingen at Nord-Norge og Namdalen fortsatt bør prioriteres ved bruk av virkemidler. En viktig nyskaping er det at engroshandel og forretningsmessig tjenesteyting skal få støtte på linje med industri i hele fondets virkeområde.

En meget viktig nyskaping er det at meldingen slår fast at det skal nyttes særskilte virkemidler for å bedre sysselsettingen for kvinner. Det bør bl.a. kunne settes vilkår om kjønnskvo-
toring for støtte fra Fondet og for samtykke etter etableringsloven. Vilkår om kjønnskvo-
toring kan fastsettes etter konkret prøving i hver enkelt sak. Her skal det tas hensyn til utbyggingstiltaket og situasjonen på arbeidsmarkedet i området.

Minst 40 prosent av de ansatte skal vanligvis være kvinner.

Fondet skal nå kunne

gi tilskott til oppstarting av ny virksomhet i distriktene. Dette kan brukes både ved nyanlegg og ved omfattende endringer av anlegg.

De lover og ordninger som vedtas sentralt er en viktig forutsetning for en positiv utvikling i distriktene. Men dette er ikke nok. Det vil alltid kreves lokalt initiativ og skaperkraft. Departementene kan ikke sitte i Oslo og løse distriktenes problemer. De kan sette visse rammer og legge

visse grunnlag. Men det er den lokale skaperevne som gi utvikling. Som en ordfører på Vestlandet en gang sa det: "Framgangen vert ikkje skapt av vedtak, men av tiltak!"

Den demokratiske sosialismen har et optimistisk menneskesyn: det er mennesket selv og dets skapende arbeid som er den viktigste av alle ressurser. Gjennom stortingsmeldingen kan vi komme et steg videre mot våre distriktpolitiske mål. Vi foreslår konkrete virkemidler og legger avgjørende vekt på folkevalgte organers ansvar. Nå må partifellene i kommuner og

fylker følge opp - gjennom gode ideer og hardt politisk hverdagsarbeid.

Jeg vet at Nord-Trøndelag har vanskelige sysselsettingsproblem og at prognosene ikke har vært lyse. Det er bakgrunnen for at Namdalen er likestilt med Nord-Norge når det gjelder særskilte virkemidler. Det er årsaken til at størstedelen av fylket ligger under fondets område.

Vi skulle her kunne høste fordel av et forhold: Høyre dominerer nå den borgerlige siden. Det er Høyre som driver den hardeste

agitasjonen mot statlige og offentlige tiltak, - og samtidig lover skattelettelse. Men en ting er sikkert: Vi kommer ingen vei i distriktpolitikken om vi ikke er villige til å bruke fellesbudsjettene og samfunnets styringsorganer. Høyres linje gir ingen nye arbeidsplasser i distriktene. Senterpartiet taler høyt i distriktpolitikken. Samtidig vil de gå i regjeringssamarbeid med det partiet som vil redusere statens innsats.

Jeg kan love at distriktpolitikken vil spille en viktig rolle i Regjeringens arbeid - og la meg føye til at det kan vel ikke skade Nord-Trøndelag at vi har fått en kommunalminister fra Rørvik.

Arbeidsmarkedspolitikken er viktig i kampen om arbeid for alle. Den må innrettes på å bringe flest mulig av de unge inn i tilfredsstillende arbeid. Den må også brukes for å få fler kvinner ut i arbeidslivet. Særlige ordninger bør hjelpe arbeidssøkere med fysiske eller psykiske problemer. Sist, men ikke minst, må vi sette inn tiltak for å redusere omstil-

lingsproblemene der ny teknologi blir tatt i bruk. Her vil voksenopplæring måtte spille en særlig rolle.

37

Økonomiske omveltninger ute og hjemme har ført til at en del bedrifter som tidligere gikk bra, nå er blitt ulønnsomme.

Det kan i slike tilfelle være riktig at staten trer støttende til for å hindre oppsigelser. Men slik subsidiering er ikke holdbar som en langsiktig politikk. Vi må nå gradvis dempe ned subsidieringslinjen i industripolitikken.

Utviklingen i disponibel realinntekt avspeiler den nødvendige tilstramming i siste del av 70-årene. Etter en meget sterk vekst frem til 1977 har disponibel realinntekt for store grupper stagnert eller gått noe ned. Dette gjelder ikke alle. Gjennom lavtlønnsoppgjøret i fjor har brede grupper innenfor lavtlønnsfag fått bedret sin stilling. Barnefamiliene har kom-

met bedre ut enn gjennomsnittet fordi vi har sørget for en kraftig økning av barnetrygden. Opptrappingen av minstepensjonene har fortsatt, slik at minstepensjonistene også har hatt en betydelig vekst i disponibel realinntekt. Utviklingen fra 1980 til 1981 vil avhenge bl.a. av inntektsoppgjøret til våren.

Pris- og kostnadsutviklingen vil bli hovedproblemet i den økonomiske politikken fremover. Vi må søke å løse disse problemene samtidig med at vi bevarer den fulle sysselsetting.

På kort sikt vil inntektsoppgjøret våren 1981 bli avgjørende for utviklingen.

I Nasjonalbudsjettet for 1981 understreker Regjeringen to hovedkrav til vårens oppgjør:

For det første bør vi få en avtale som ikke setter målet om den fulle sysselsettingen i fare. Dette innebærer at den

39

målsetting som LO og N.A.F. har blitt enig om bør følges opp: at vi søker å bedre vår konkurransesituasjon.

For det andre bør *den* sosiale profil som ble oppnådd ved inntektsoppgjøret våren 1981 bli videreført. Skatteopplegget tilsier at høytlønnsgруппene viser særlig moderasjon. Disse gruppene har i hovedsak fått sikret sin disponible realinntekt gjennom lettelsene i skatteprogresjonen.

Ansvaret for at oppgjøret får en forsvarlig ramme og profil er i hovedsak pålagt partene. Jeg vil understreke betydningen av at inntektsoppgjøret kan avvikles etter forutsetningene.

Spørsmålet om ilandføring av gass fra Statfjord vil bli forelagt Stortinget i vårsesjonen. De milliardinvesteringer det kan bli tale om er store, selv i ^{inter}nasjonal målestokk. Av

pressen kan en få det inntrykk av at hovedspørsmålet er hvor i landet eventuelle industrianlegg skal lokaliseres. Distriktsmessige hensyn er viktige. Med de umåtelige verdier det gjelder, må vi imidlertid også vurdere den samfunnsøkonomiske lønnsomhet ved de ulike løsninger nøye. Dessuten må vi se nøye på hvordan arbeidsmarkedet påvirkes. Eksempelvis må vi unngå å skape press som forverrer konkurranseevnen i resten av næringslivet og som styrker inflasjonen.

I oljepolitikken vil vi følge opp de retningslinjer Regjeringen skisserte i regjeringserklæringen. Vi vil ha et moderat tempo i oljeutvinningen. Dette innebærer at produksjonen ikke planlegges å overstige 90 millioner toe. Regjeringen går inn for at Statoil skal ha en sterk stilling på norsk kontinentalsokkel. Oljeressursene hører hele det norske folk til. De bør i hovedsak forvaltes av statens egne organer, og ikke overlates til private interesser.

41

Vi bygger vår politikk på solidariteten som grunnmur. Det betyr at vi satser på å løse oppgavene i fellesskap. Selv om vi vil være forsiktige med veksten i offentlige utgifter, blir det derfor en avgjørende forskjell mellom oss og Høyre. Vi vil forsvare et høyt fellesforbruk mot Høyres skattepolitikk som betyr nedskjæring - uansett hvor mye de nekter for dette.

Men like viktig er det at vi får de små fellesskap til å virke godt - i familien, på arbeidsplassen og i nærmiljøet der vi bor. For å vise omsorg for hverandre, er det ikke nok med penger. Like viktig er det at vi har tid og omtanke for hverandre. Dette påligger oss alle - og ikke bare de som har omsorg som yrke. Vi kan mobilisere store reserver gjennom en bedre organisering av vår hverdag.

Det er ikke bare budsjettproblemer som bør få oss til å se kritisk på gamle ordninger. Mange ting tyder på at vi ikke alltid når de mål vi har satt oss gjennom offentlig innsats. Vi ser at pasienter behandles på sjukehusavdelinger til over tusen kroner døgnet når behandlingen kommer til gal tid og på galt sted. Ofte kunne innsats av hjemmehjelp til en brøkdel av prisen gi bedre resultat.

Omsorg i nærmiljøet mobiliserer de verdier som ligger der, mens institusjonsbehandling kan virke isolerende og nedbrytende. Vi vet og at yrkesinteresser hos behandlerne kan komme i

motsetning til interessene hos dem som behandles.

Jeg er klar over at det også ligger farer i dette resonnementet. Noen vil se overløring av omsorgsansvar til nærmiljøene som et middel til å holde kvinner borte fra det betalte arbeidslivet. Vi skal ikke se bort fra at noen ønsker å avlaste offentlige budsjetter gjennom ubetalt arbeid av kvinner.

Men dette bør ikke holde oss fra å søke nye veier. Det ligger store muligheter i en bedre organisering av vårt sosial- og helsearbeid. De gode resultater av arbeidet viser at mobilisering av nærmiljøressursene gir håp.

Vi har i dag nådd langt når det gjelder kvinnenes formelle rettigheter. Systemet er endret. Krav er gjennomført. 1970-årene har vært preget av aktiv kvinne-debatt og sentrale reformer.

Til tross for formell likestilling, er det likevel langt igjen før kvinners erfaringer og egenskaper får den plass de bør ha. Vi har langt igjen før disse menneskelige ressurser virkelig er tatt i bruk.

Kvinnens frigjøring er ikke bare en kamp imot undertrykkelse - men en kamp for noe - for at vesentlige menneskelige verdier blir erkjent og tatt i bruk - på alle de områder der vi så åpenbart ser at de trenges.

Det er et spørsmål om å ville, om å velge hvilke verdier vi skal legge størst vekt på i utviklingen av vårt samfunn. Vi må alle være med å forme rammene om vår hver- 45 dag - å gi utviklingen retning og mål.

Det er en viktig side ved likestillingsarbeidet at det går begge veier: vi vil gi kvinnene større muligheter i det betalte arbeidslivet samtidig som mennene får en større del av omsorgsarbeid og -ansvar. Det kan alle tjene på.

Det er nødvendig å ha dette perspektivet med i diskusjonen om arbeidstid og arbeidsordninger. Hvis det bare blir kvinner som tilpasser seg, holder vi forskjellene ved like.

Dette er et langsiktig arbeid der offentlig politikk, aktivisering av nærmiljøene og personlig innsats må spille sammen.

Vi ser mange alvorligetegn på sosial og menneskelig nød midt i vår materielle velstand. Alkoholskadene er vårt største helse- og sosialproblem. Stoffmisbruket viser skremmende økning. Særlig alvorlig er tendensene til at misbrukerne bli stadig yngre. Dette viser at vi må vende oppmerksomheten mot de oppvekstkår som møter barn og unge. Her finner vi noen av de sterkeste grunner til at vi setter arbeidet for bedre nærmiljøer fram i første rekke.

Det er sagt at et samfunns levedyktighet kan måles på den vekt de legger på den generasjon som vokser opp. I et samfunn der gruppesolidaritet fortrenger samfunnssolidariteten kommer barn og unge dårlig ut. De har ikke stemmerett ved valg. De har ikke yrkesorganisasjoner. Hvis den sterke rett får rå, blir barna en utsatt gruppe. Barn som ikke opplever varme og trygghet under oppveksten kan få merker

47

og sår for livet.

Jeg har her stanset opp ved noen viktige felter vi har arbeidet på og fortsatt vil arbeide på for å virkeliggjøre et mykere samfunn. Jeg har minnet om at oppgavene kan bli vanskeligere fordi vi ikke får mange nye penger å dele ut. Men jeg har også trukket fram at presset fra knappe budsjett kan bli en spore til nytenkning og søkning etter nye vegger. Fordi vi ikke har råd til å gjøre mer på de gamle måtene, tvinges vi til å søke nye løsninger - som kan vise seg bedre enn de gamle. Men la oss samtidig være klar over at det krever ikke bare vilje, men også styrke til omprioritering. Når vi ønsker å bygge om velferdsstaten møter vi dette: endringer som mange ønsker blir vanskeligere fordi etablerte ordninger alltid finner forsvarene i sterke grupper.

Men om oppgaven er tung, viker vi ikke tilbake for den. Vi ønsker ikke et samfunn der enhver er sin egen lykkes smed, der de sterke skyver de svake til side.

Avslutning:

Ved inngangen til valgkampen får vi fortsatt god hjelp fra våre motstandere. De har resignert på et felles program. De tør ikke engang forsøke. De slåss for åpen scene om sentrale spørsmål.

er i krig

Kristelig Folkeparti/i abortsaka. Kørvald raser fordi kretser i Kirken vil binde ham til regjerings-samarbeid med Høyre. Det er lett å lage en lang liste over alt de tre regjerings-hungrige partiene er uenige om. Det skal vi selvsagt gjøre. Velgerne må vite hva som er alternativet til vår regjering. I dag eksisterer intet borgerlig alternativ.

49

Men det er vi selv som må

bygge den tillit som gjør at vi vinner valget. Det er vi selv som må overbevise nye grupper av velgere om tyngden i vårt eget program, om kraften i vårt eget budskap. Skal vi vinne velgernes tillit må vi ha tillit til oss selv. Kraften og gleden ved sammen å slåss for felles sak kjenner vi alle.

Den må vi nå skape.

Det politiske grunnlaget er vi i ferd med å legge gjennom våre programmer og vår praktiske politikk. Torsdag ^{hadde} / vi en av de viktigste debatter i Stortinget foran valget - debatten om den nye regjeringens erklæring. Det var en debatt Arbeiderpartiet kan være bekjent av! Det er svarene, troverdigheten og gjennomslagskraften av vår politikk og våre programmer som

blir mest utslagsjivende.

Programarbeidet er ikke minst viktig. Her former vi våre politiske svar på 80-åras utfordringer. Og det må bli programmer som våre organisasjoner stiller seg bak - og føle som sine. Og organisasjonsleddene må vite og føle at de er med, at det de gjør betyr noe for helheten. Politisk engasjement - helt ute i det lille lokalmiljøet er målet for vårt organisasjonsarbeid. Først da har vi folk med oss. Først da vet vi hva folk er opptatt av, hvilke spørsmål de stiller. Og det må vi vite. Hvordan skal vi ellers kunne tale et språk og drive en politikk på et skikkelig grunnlag?

Arbeiderpartiet må være synlig i alle kroker av vårt land. Folk må kjenne partiets medlemmer og

tillitsvalgte. Vi må gå med "merkelapp" på oss, 51
markere hvem vi er og hva vi står for. Søke direkte kontakt også med dem som ikke på eget initiativ melder seg eller møter opp i våre rekker.

Det er ikke lett å konkurrere om oppmerksomhet i TV-alderen. Men så er det desto mer vellykket om vi makter å få folk til å interessere seg for hverandre - og ikke isolere seg innenfor de fire veggene og familiens TV-skjød.

Vår politiske slagkraft er avhengig av en levende og effektiv organisasjon. Det er den som både skal skape og formidle vårt politiske budskap. En god, aktiv og effektiv organisasjon vil bringe fram et gjennomarbeidet og målrettet program - gi en poli-

tisk profil som slår igjennom. Dette blir selvforsterkende - skaper entusiasme, innsatsvilje, følelse av et meningsfullt resultat.

Vi må stille oss noen enkle og viktige spørsmål:

1. Har vi tenkt realistisk gjennom hvor langt vi kommer bort fra våre mål hvis vi slipper en borgerlig regjering til i september?

2. For det er vårt valg!

Den samlede arbeiderbevegelse har kraft til sikre arbeiderregjering - hvis vi bestemmer oss for det - og hvis vi alle slåss for det.

Vår utfordring er derfor å gjøre oss det klart: Det er vi som avgjør - det er vi som må ta konse-

kvensen av det eneste viktige valget:

Ønsker vi A-regjering eller B-regjering?

Jeg hadde nær sagt: så enkelt er det.